ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Օտարաքաղաքացիք գրվում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ"

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ակամայ յիշեցինք։—Ներքին տեսութիւն. Գիւղատնտեսական նկատողութիւններ. Նամակ Աէքսանդրապօլից. Նամակ խմբագրին. Նամակ խմբագրին. Նամակ խմբագրին. Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն. Գլադստօնի ճառը. կոմս Անդրաշի. Լեօն XIII-ի քաղաքականութիւնը։—«Մշակի» հեռագիրներ։—Յայտարարութիւններ։

ԱԿԱՄԱՅ ՅԻՇԵՑԻՆՔ

—

Կարդալով նորերումս լրագիրներում, որ մի վրացի երիտասարդ, պ. Գէորգի Ծերեթէլի կարդալու է առաջին անգամ հրապարակական դասախօսութիւն վրացերէն լեզուով, ակամայ յիշեցինք, որ այդ մեծ պասին մի ամբողջ խումբ ուսումնական հայ երիտասարդների խոստացած էին այլ և այլ առարկաներից ատենաբանել Թիֆլիսի գործակատարների ժողովարանի մէջ։ Պարոնները իրանց այդ գովելի դիտաւորութեան մասին յայտնել էին մինչև անգամ ամենափառաւոր կերպով լրագիրներում։

Բայց մեծ պասը անցնում է, —և պարոնները դեռ չեն սկսում իրանց գործը։

Այդ տեսակ հարցեր խաղալիկ չեն, որ կարելի լինէր ձևի համար խոստանալ և չը կատարել. պէտք է աւելի ծանր կերպով վերաբերվել դէպի այնպիսի նշանաւոր գործ, ինչպէս մեր մայրենի լեզուով հրապարակական դասախօսութիւնների կարդալը։

Պէտք է վերջապէս լուրջ կերպով նայել խնդրի վրա... Ժամանակ է արդէն հաստատ հիմքերի վրա կազմակերպել հրապարակական դասախօսների մի շըրջան, որ կարողանար աւանդել ամբոխին գիտութիւնը ժողովրդական ձևով, այդ ամբոխին հասկանալի լեզուով....

Ճշմարիտ է այդ տեսակ դասախօսութիւնները երբէք չեն կարող խիստ գիտնական բովանդակութիւն ունենալ. դորա համար հարկաւոր են աւելի մեծ ոյժեր։ Բայց այն էլ մեծ քայլ արած կը լինենք, եթէ կարողանանք ժողովրդացնել գիտութիւնը, կարողանանք գիտութեան ընդհանուր հիմունքները աւանդել հայոց հասարակութեան այն դասակարգերի մեծամասնութեանը, որ բացի հայերէնից ուրիշ լեզու չը գիտէ, որ ոչինչ չէ կարդում և ծխական դպրոցներում ուսումը ստանալուց, կամ գիմնազիայի ըստորին դասատներից դուրս գալուց յետոյ՝ իր կեանքի մնացած ընթացքում այլ ևս չէ ենթարկվում ոչ մի կրթողական ազդեցութեան։

Ի հարկէ մեր լէկտօրների վրա մենք չենք նայում, որպէս համալսարանի պրօֆէսօրների վրա։ Բայց նրանք այնուամենայնիւ մեծ գործ արած կը լինեն, եթէ յանձն առնեն նշանակված ժամանակներում կանօնաւոր կերպով դասախօսել իրանց մայրենի լեզուով։

Դորանով, մի կողմից, մենք կրթողական ազդեցութիւն կունենանք ամեն տեսակ կրթողական ազդեցութիւնից զուրկ մնացող մեր հասարակութեան մեծամասնութեան վրա, իսկ ուրիշ կողմից կապացուցանենք որ հայոց լեզուն, այն լեզուն, որով թարգմանված են եւրօպական գրականութեան ամենանշանաւոր գրուածները, որ ընդունակ է արտայայտել ամենաբարձր վերացական մտքեր, որ յարմարվում է իր ձևերի հարստութեամբ բարձրագոյն ուսման ընթացքին, որ ունի այնպիսի ապաստանարաններ, ինչպէս Վենեցիայի և Վիէննայի ակադէմիաները, որին մեր տէրութիւնն էլ ընդունակ ճանաչեց բարձրագոյն ուսման օրգան լինելու, վաւերացնելով Էջմիածնի ճեմարանի ուսման պրօգրամը բարձրագոյն դպրոցների ուսման պրօգրամներին համեմատ, —որ այդ լեզուն, ասում ենք, ընդունակ է, ուրեմն և ժողովրդական ձևով աւանդել գիտութիւնը։

Եւ երբ որ մայրենի լեզուով կարդացվող հրապարակական դասախօսութիւնների գործը հաստատ հիմք և տևողութիւն կը ստանայ, երբ որ նա կը դառնայ կատարված իրողութիւն և այդպիսով հաստատ դետին կը պատրաստի մեզանից աւելի ընդունակներին և աւելի գիտնականներին բարձր գիտութիւնը ամբոխին աւանդելու, —գուցէ այն ժամանակ չեն գտնվի այնպիսի յիմարներ, որոնք համարձակվէին ծաղրել և խելագար համարել այն մարդիկներին, որոնք շատ բնական, հնարաւոր և օգտաւէտ են համարում իրանց մայրենի լեզուով գիտութեան աւանդելու միտքը։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Ահա վերջացաւ մարտ ամիսը, գալիս է ապրիլը սարսափելի յիշատակներ ծնեցնելով իւրաքանչիւր հողատէր գիւղացու մտքում. այո, այդ ամսումն է որ սկսում է երևալ մորեխը, որ իր աւերիչ ազդեցութիւնը ցոյց տուաւ անցեալ 1879 թուականում և ահա սպառնում է և ներկայ տարւոյս համար։

Մորեխը անցեալ թուականին աւերելով Էլիսաւէտապօլի և Թիֆլիսի նահանգների շատ կողմերի արտերը, թողել է իր սերմերը նոյն տեղերում, որոնցից սպասելի է որ և այս տարի դուրս կը գայ և մեր երկիրը կաւերի նոր մորեխ, գուցէ աւելի մեծ քանակութեամբ և աւելի սաստկաբար։

Մեզ յայտնի է որ շնորհիւ Էլիսաւէտապօլի նախկին նահանգապետ Զավչավադզէի նոյն նահանգում մարդիկ են ընտրված, որոնց պարտաւորութիւնն է ամենայն ուշադրութեամբ հսկել մորեխի երևալուն և առաջին նշանները յայտնվելուն պէս սկսեն նրանց կոտորել տալ։ Կարծեմ այդ տեսակ կարգադրութիւններ արած են և Թիֆլիսի նահանգի համար. Երևանի նահանգի վրա էլ արդեօք ուշադրութիւն դարձնող կա՞յ թէ ոչ, այդ մեզ յայտնի չէ *)։ Բայց խօսքս այստեղ վարչութեան անձանց վրա չէ, որոնք առանց հասարակութիւնների անմիջական օգնութեան մեծ օգուտ չեն կարող հասցնել, որչափ էլ իրանք նուիրված լինեն այդ բանին։ Սրա համար հարկաւոր է, որ շինական ժողովուրդները իրանք հոգային այդ մասին, առանց սպասելու կառավարութեան պահանջմունքներին։

Մի երկու խօսքով նկարագրենք մորեխի կեանքը, որի ինչ և ինչ ձևի լինելը բոլորներիս լաւ յայտնի է։ Մորեխը դուրս է գալիս վաղ գարնան, ապրիլի սկզբից սկսած մինչ մայիսի վերջը (կլիմայի բարեխառնութեան նայած), անցեալ աշունքից գետնի մէջ ածած սերմերից։ Այդ սերմերը մի տեսակ թաղանթապատ ծրարների մէջ են լինում և զետեղված են լինում բաւական խորութեամբ հողի մէջ, որոնց պատճառաւ ամենաստորին ցուրտը ևս չէ կարող նորանց ազդել։ Մի ծրարի մէջ լինում են 30 մինչ 100 սերմ։ Սերմից մորեխի դուրս գալուց մինչ թևաւորվիլը տևում է մօտ 6 շաբաթ, այդ միջոցում նա մի քանի անգամ փոխում է իր մորթը, իր սկզբնական սև գոյնից հետզհետէ աւելի պարզ գոյն ստանալով։ Թևաւորվելուց քիչ ժամանակ յետոյ մորեխները զուգաւորվում են և այնուհետև էգը ածում է իր սերմերը իր յետևի ոտներով գետնում փորած փոսի մէջ. սերմերը ածելուց յետոյ էգը մի տեսակ լպրծուն հեղանիւթ է թափում նորանց վրա, որը հողի հետ խառնվելով ամուր շրջապատում է սերմերին, կիսատ մնացած փոսը մորեխը լցնում է հողով։ Դորանից մի առ ժամանակ յետոյ վերջանում է մորեխի կեանքը։

Մորեխը սերմ ածելու համար ընտրում է չոր տեղեր. կաւախառը գետինը նախապատիւ է համարում, քան աւազախառը գետինը, աւելի յաճախ սերմը թողնում է հացի արտերի շարքերում հանգիստ թողած արտերի վրա։

Սերմից դուրս եկած մորեխը սկզբում կրծում է բոյսերի ամենաքնքոյշ մասերը, բայց զինվելով հետզհետէ աւելի ամուր գործիքով յարձակվում է և ամուր բոյների վրա և կրծում է արդէն ծաղկած հասկի մօտից։ Մորեխը ուտելու համար նախապատիւ է համարում մանաւանդ եգիպտացորենը և կորեկը, բայց միւս հացաբոյսերն էլ նորա սիրելի կերակուրն են կազմում, առւոյտը (եօնջէն), կանկանը և ուրիշ այդ տեսակ բոյսեր սիրով չէ ուտում, ձեռ չէ տալիս սեխը, վարունգը, դդումը և այլն։ Կերակրի պակասութեան ժամանակ յարձակվում է ագարակների և այգիների վրա, անապատներում—անտառային բոյսերի վրա էլ։ Սաստիկ քաղցածութեան պատճառով փչացնում է ամենայն տեսակ բուսական և մինչև անգամ կենդանական նիւթեր, ամենասաստիկ կարիքում նոքա յարձակվում են և միմեանց վրա։ Մորեխի հասուցած ահագին վնասի մասին հարկաւորութիւն չը կայ յիշելու, այդ բանը իւրաքանչիւր գիւղացու շատ լաւ յայտնի է...

Տեսնենք այժմ ինչ միջոցներ են գործ դըրվում մորեխի դէմ մաքառելու համար։ Այդ միջոցները երեք կարգի են բաժանվում, համաձայն մորեխի երեք տեսակ կերպարանափոխութեան. առաջինն է մորեխների փչացնելը դեռ սերմի ժամանակ, երկրորդը—սերմից նոր դուրս եկած ժամանակ և երրորդը—արդէն թևաւորվելուց յետոյ։

Մինչև այժմ եղած փորձերից ապացուցվել է, որ այս վերջին եղանակը համարեա թէ անօգուտ է, որովհետև այդ ժամանակ մորեխը արդէն մեծ տարածութիւն է բռնած լինում և որչափ էլ աշխատութիւն գործ դնվելու լինի, անու ամենայնիւ նորա մեծագոյն մասը ցրուելով, ուրիշ տեղեր պիտի տարածվի, ուր գուցէ չը յայտնվելու ևս լինէր, եթէ ազատ մնար իր սկզբի բռնած ընթացքում։

Մորեխի սերմերը փչացնելը շատ տեղերքում և մի քանի հանգամանքներում բաւական ապահով միջոց է մորեխի դէմ մաքառելու համար, բայց գուցէ այդ կերպը փոքր ինչ խորթ երևայ մեր գիւղացիներին, որոնք սովոր չեն բանի վրա այդ աստիճան հետա-

*) Թէև անցեալ թուին Երևանի նահանգում մորեխը չէ երևացած, բայց և այնպէս գուցէ սահմանների վրա մորեխը սերմ թողած լինի, կամ այս գարնան այնտեղ գուցէ տեղափոխվի յիշեալ նահանգներից։

տեսութեամբ նայել: *) Այդ միջոցը պէտք է գործ դնել աշունքից սկսած մինչև գարնան սկիզբները, մինչև մորեխի գետնի երեսը յայտնվիլը: Դրա համար պէտք է որոնել մորեխի սերմ ածած տեղերը և գետինը շրջելով (հերկելով) հաւաքել սերմի ծրարները և փչացնել նրանց: Սերմի ծրարներ որոնելու համար մարդուն կարող են օգնել և խոզերը ու այլ ընտանի կենդանիները (թռչունները):

Մորեխի դէմ մաքառելու համար ամենահաստատ միջոցն է նորանց կոտորելը դեռ հետևակ ժամանակում, այն է թևաւորվելուց առաջ: Դրա համար զանազան կերպեր են գործ դնվում, այստեղ կը յիշենք միայն ամենագլխաւորները: Վաղ գարնան պէտք է խիստ ուշադրութեամբ վերահսկողութիւն անել անցեալ տարում մորեխ եղած տեղերի վրա, մանաւանդ այն տեղերի վրա, ուր յայտնի է որ մորեխը սերմ է թողել: Հէնց որ նկատվի սերմերից մորեխի դուրս գալը, հարկաւոր է անմիջապէս հարկաւոր քանակութեամբ մարդիկ դուրս գան դաշտը և դուրս եկածը կոտորեն՝ հէնց նորանց բոյների մօտ: Դրանից յետոյ, երբ արդէն մորեխը տարածված լինի, հարկաւոր է երկար փոսեր և առուներ փորել դաշտի վրա և ցախերով ու աւելներով մորեխը այդ փոսերի մէջ քշել ու հաստ փայտերով լաւ ջարդել և ապա փոսերը լցնել հողով: Գիշերով մորեխները հաւաքվում են կոյտ կոյտ թփերի տակ, վաղ առաւօտեան հեշտ կարելի է նորանց ջարդել այն կոյտերում, դրա համար օգտակար են է երեկոյեան արտերի վերա տեղ-տեղ յարդ կամ ցախ թողնել և գիշերով մորեխները նորանց վրա հաւաքվելուց առաւօտեան կրակ տալ, ի հարկէ չորս կողմից պահելով որպէս զի նոքա չը հեռանան. վատ չէ եթէ յարդի վերա հէնց փոքր էլ նաւթ ածվի: Մի և նոյն միջոցում հարկաւոր է և ընտանի խոզեր ու այլ կենդանիներ ու հաւեր դաշտը դուրս բերել, այլ և հովանաւորել դաշտային թռչուններին:

Ահա այս միջոցների գործադրութեան մասին պիտի հոգայ այժմ ամենայն մի շինական հասարակութիւն, եթէ չէ ուզում որ անցեալ տարվայ պէս այս տարի էլ իր բերքը մորեխին զոհվի և ինքը գլուխը ծռած մնայ իր տարեկան ապրուստից զուրկ: Այստեղ չեմ կարող չը յիշել, որ շատ անգամ գիւղացու անտարբերութիւնն է արգելք լինում եթէ նա չէ կարողանում պարտ ու պատշաճ կերպով դիմադրել վտանգին. նա ամենայն մի պատահար Աստուծոյ բարկութեանն է վերաբերում և կուրօրէն գլուխը ծռած լռիկ համբերատար է ձևանում այն պատահարներին՝ չաշխատելով պահպանել իր քրտինքով հասցրած բերքերը: Գիւղական քահանաների և ուսուցիչների պարտաւորութիւնն է հանել ժողովրդին այդ նախապաշարմունքներից և ժամանակին յորդորել նրանց գործի կանգնել, իրանց դառն աշխատութիւնը խնայելով:

Ս. Մ.

*) Ինչպէս լսեցինք Նյխասւէտապօլում գործադրվում է այդ եղանակը և արդէն հաւաքած են 30 պտչափ սերմ. այդ մի գեղեցիկ բացառութիւն է, որ կարելի է վերաբերել միայն հաւաքած սերմի համար խոստացված վարձին.

ՆԱՄԱԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ

15 մարտի

Ազգային պարբերական թերթերում կարդալով մեր վանայ համազգայնոց թշուառ դրութեան ենթարկվիլը մեզ անհրաժեշտ պարտք համարեցինք մասամբ և եթ օգնութեան ձեռն կարկառել նրանց, յուսալով, որ մեր այս չնչին նուէրն, այրի կնոջ լումայի նման ընդունելութեան կարժանանայ, ուստի անցեալ բարեկենդանի հինգշաբթի օր, երբ տեղւոյս եկեղեցում հանդիսաւոր կերպով կատարվում էր Վարդանանց քաջ նահատակների տարեդարձը, որին, 'ի թիւս այլոց, հանդիսատես էինք և մենք, կազմելով ստորագրութիւն՝ հրաւիրեցինք մի քանիսին մեր քաղաքացիներից, որոնք մեզ ծանօթ էին, որոնք ուրախութեամբ սրտի յարգելով մեր առաջարկութիւնն՝ իրանց կարեաց չափով ստորագրեցին և որոնցից նուիրածի գումարը եղաւ վ ա թ ս ու ն ր ու բ լ ի և ե օ թ ա ն ա ս ու ն հ ի ն գ կ ո պ է կ (60 ր. և 75 կ ո պ է կ), այս գումարից հանելով փօստայի ծախս 75 կոպէկ՝ մնացած վաթսուն րուբլին, նուիրատուների ցուցակի հետ, ուղարկելով բարեջան խմբագրութեան՝ խոնարհաբար խնդրում ենք հասուցանել մեր վերոյիշեալ թշուառավիճակ համազգայիններին, որի միջոցաւ հարկն է. իսկ նուիրատուների անունները բարեհաճեցէք տպագրել ձեր լրագրի մի անկիւնում.

Վանայ սովելոց համար նուիրատուների ցուցակը.

Մարտիրոս և Եզեկ եղբայրներ Գրիգորեան 4 ր., Աղէքսանդր Խաչատրեան 4 ր., Պօղոս Կիրակոսեան 2 ր., Պօղոս Սիմէօնեան 1 ր., Յակոբ Քեօսապալեանց 3 ր., Յովսէփ Պօղոսեան 1 ր., Միքայէլ Թառօյեանց 1 ր., Ազարէկ Թօփչեանց 1 ր., Պօղոս Ալանեանց 1 ր., Մովսէս Սարգսեան 1 ր., Ստեփան Պօղոսեան 1 ր., Մանուկ Կարապետեան 1 ր., Յովհաննէս Թառօյեանց 2 ր., Մելքօն Յարութիւնեան 50 կ., Խաչատուր Աբրահամեան 1 ր., Յովհաննէս Արզարեանց 50 կ., Սիմէօն Սարգսեան 20 կ., Ազարէկ Կարապետեան 20 կ., Խաչատուր Յովհաննէսեան 20 կ., Խաչատուր Շահբազեան 29 կ., Սմբատ Քէօսայեանց 1 ր., Մկրտիչ Ալանեան 30 կ., Յարութիւն Շահինեանց 1 ր., Ռուբէն Ջալալեանց 1 ր., Գրիգոր Շահբազեանց 2 ր., Առաքել Մուսիկեանց 1 ր., Արտաշէս Տէր-Յակոբեան 3 ր., Յակոբ Մատինեանց 2 ր., Թադէոս Յակոբեան 20 կ., Յովհաննէս Ամիրջանեանց 1 ր., Աւետիս Կարապետեան 1 ր., Յովհաննէս Պարունակեանց 50 կ., Արշակ Ատումեանց 1 ր., Ստեփան Զօլախեանց 40 կ., Արշակ Աստոյեանց 20 կ., Նիկօլայ Ազարաբեան 1 ր., Մկրտիչ Սիմէօնեան 1 ր., Հայ ոմն 1 ր., Վրթանէս Քահանայ Տէր-Գէորգեանց 1 ր., Յովհաննէս Ճորոզեանց 2 ր., Եղիսաբետ Վասիլով (յոյն) 1 ր., Ազգասէր հայ ոմն 5 ր., Գէորգ Սիմէօնեան 3 ր., Հացագործ Դաւիթ 3 ր., Գրիգոր Յովսէփեան 15 կ., Կարապետ Յովհաննէսեան 20 կ., Մկրտիչ Մարաբեանց 1 ր. Գումարն է 60 ր.

Մարտիրոս Գրիգորեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Ախալցխա, 24 մարտի

Ճանաչելով Թիւրքահայերին, «Մ շ ա կ ը» վաղուց արդէն թերահաւատութեամբ էր վերաբերվում նոցա մէջ գործողների ընդունակութեան. Սովի այժմեան սպառնալիքը և Հայաստանի տագնապը արդարացրին կրկին ևս մի անգամ մեր լրագրի մշտական կասկածները. գրեթէ երեք ամսվայ ընթացքում, քանի մահը և սարսափը տիրապետում է Հայաստանի մէջ, ոչինչ կատարեալ և կանոնաւոր տեղեկութիւններ չենք կարողանում ստանալ այնտեղից, մինչդեռ Վան, Էրզրում և միւս տեղեր գտնվում է մի ամբողջ լէգէօն վայրահաչ մըրոտողների, որոնք ուրիշ ժամանակ լրագիրների դահլա են տանում իրանց «հոսոսական» դարդակարանութիւններով. Այժմ այդ մըրոտող հ ո ս ս ա ն ե ր ը կարծես բոլորն էլ սովից կոտորվել են, ոչինչ չեն գրում մեզ և ոչ մի լրագրին, մինչև այն ժամանակ, երբ այստեղից այնտեղից լսելով մի կերպ կարողանում ենք իմանալ որ Վանայ մէջ կազմված կօմիտէտը ոչ միայն շատ քիչ է հոգ տանում գիւղական ազգաբնակութեան վիճակի վրա, այլ ևս հոգ չէ տանում ընտրել իրան գործակից գոնէ մի ընդունակ և ժրաջան մարդ, ինչպէս գորօրինակ պ. Մկրտիչ Փորթուգալեանն է. Երկինքը ինչպէս չի կարող փոխվել, տաճկահայերն էլ անուղղելի են. Նոքա միշտ թոյլ են, միշտ տարտամ, միշտ դարդակարան. Եւ նոցա անշնորքութեան ենք պարտական անշուշտ այն բօթալից իրողութեամբ, որ հաղորդում է ինձ այսօր կամսարականը Վանից գրած իր մասնաւոր նամակում. Նա ասում է որ գիւղական ազգաբնակութիւնը մնալով անուշադիր սաստիկ կոտորվում է, այնպէս որ Նորգիւղ և Բաշկալայ գաւառները գրեթէ բոլորովին ջնջվել են. Նամակը գրած է փետրվարի վերջերում, ուրեմն որչափ դժբախտութիւններ է պատահել այն ժամանակից յետ, մենք դեռ այդ չը գիտենք. Վասն որոյ տեսնելով տաճկահայերի այդչափ տարտամութիւնը, «Մ շ ա կ ի» խմբագրութիւնը այլ ևս չը պիտի յապաղէ. մինչև պ. Ամիրխանեանի արած բոլոր առաջարկութիւնների իրագործվիլը թող չտապէ խմբագրութիւնը անմիջական հեռագրի յարաբերութիւն սկսել վանի մէջ գործող կօմիտէտի հետ, ընտրելով իրան ներկայացուցիչ այնտեղ պ. Մկրտիչ Փորթուգալեանին և տալով կօմիտէտին իր պարբերական հրահանգները. Որովհետև գործողների անգլխութիւնից հայրենիքը զրկվում է ամեն օր մի քանի տասնեակ զաւակներից, վասնորոյ սրտացաւ նուիրատուները անշուշտ մեծ երախտագիտութեամբ կը համաձայնվեն որ «Մ շ ա կ ի» խմբագրութիւնը յանձն առնէ մի այդչափ մարդասէր հոգատարութիւն անել հեռագրական ճանապարհով, հարկաւոր ծախսը անելով նուիրատուութիւնների գումարից և տպելով լրագրի մէջ բոլոր ստացած տեղեկութիւնները և տուած համառօտ հրահանգները. Եւ այդպէս գուցէ մի երկու հարիւր րուբլի մսխելով հեռագիրների վրա, կարելի կը լինի նախ՝ բաւականութիւն տալ ժողովրդի լարված տրամադրութեանը, որ առաջ է գալիս կատարեալ անյայտութիւնից սովամահների մասին. երկրորդ՝ նուիրատուութեան գործին աւելի ուժգին ընթացք տալ. երրորդ՝ մի ամբողջ ազգի փրկութեան գործը չը թողնել միայն որ և իցէ մեզ անյայտ Երեմիա եպիսկոպոսի կամ մի պաշտօնական գործակատարի յուսով....

Վայրկեանները թանգ՚են. գործող չը կայ, վասն որոյ ցանկալի կը լինէր որ այս խորհուրդը անտես չանէր «Մ շ ա կ ի» խմբագրութիւնը.

Գր. Նիկողոսեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, մարտի 20-ին

Յարգոյ խմբագիր, ձեր պատուելի լրագրի էջերում կարդալով թղթակցութիւններ Տաճկաստանից, այն անտանելի դրութեան մասին, որոյ մէջ գտնվում են մեր արիւնակից եղբայրները, սովից նեղացած, ես սրբազան պարտք համարեցի բանալ հանգանակութիւն իմ ծանօթներիս և բարեկամներիս մէջ, որից գոյացաւ 61 րուբլի, որ և ուղարկում եմ ներփակեալ նամակիս հետ. խնդրեմ հասցնէք ուր որ հարկն է.

Ահա նուիրատուների ցուցակը. Տ. Աննա Լմինեան 5 ր., տ. Ֆեբրոնեա Ավալեան 3 ր., տ. Սրբուհի Կուրծեան 2 ր., տ. Սրբուհի Աբուլեան 2 ր., տ. Եղիսաբէթ Տէր-Նիկողոսեան 1 ր., տ. Բարբարէ Փուղինեան 1 ր., տ. Քալիա Ղլաամեան 1 ր., տ. Վարդուհի Խուդադեան 1 ր., օր. Կատարինէ Տէր-Ստեփանեան 2 ր., օր. Դարիայ Սահակեան 2 ր., օր. Վարդուհի Սանթրուսեան 1 ր., օր. Մարիամ Մարկոսեան 1 ր., օր. Մարիամ Ալիբէկեան 1 ր., օր. Մարիամ Մաշումեան 1 ր., Գէորգ Խստամեանց 5 ր., Դաւիթ Խաբաղեան 3 ր., Յակոբ Փիրալեան 6 ր., Արտէմ Սեանեան 3 ր., Յովհաննէս Սեմիրեան 3 ր., Սիմէօն Պէտրոսեան 2 ր., Գէորգ Ծովեանեան 1 ր., Հախվէրդ Հախվէրդեան 1 ր., Բարսեղ Տէր-Նիկողոսեան 1 ր., Սարգիս Դիդարեան 1 ր., Մի ոմն 1 ր., Սողոմոն Սուսանեան 3 ր., Աղէքսանդր Սուսանեան 3 ր., օր. Աննա Սուսանեան 2 ր., օր. Մարիամ Սուսանեան 2 ր. Ընդամենը 61 րուբլի.

Օր. Մարիամ Սուսանեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Ագուլիս, 17 մարտի

Բացելով հանգանակութիւն Ագուլիսի տիկինների մէջ, ժողովեցի 415 ր., որի մի մասը,—323 ր. տիկինների կողմից, իսկ 92 ր. Թատրօնասէրների կողմից նուիրվում է յօգուտ Վանայ սովելոց.

Ընդ սմին ուղարկում եմ ձեզ մի փոխանակագիր 415 ր., որ պ. Ալէքսանդր Մելիք-Ազարեանից ըստանաք, խնդրում ենք շուտափոյթ հասցնել ուր հարկն է.

Նուիրատուաց ցուցակը հետևեալ անգամ կուղարկեմ ձեզ, խնդրելով որ անպատճառ տպէք.

Կատարինէ Տէր-Մկրտչեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ստացանք 10 ր. յօգուտ «Արարատեան» ընկերութեան Բագուի նահանգի բնակիչ պ. Յովսէփ Ծատուրեանցից.

—

ԻԳԴԻՐԻՑ հետևեալ անձինք ուղարկում են մեզ 10 րուբլ յօգուտ «Արարատեան» ընկերութեան. Ա. Կանայեանց 3 ր., Լ. Տէր-Յարութիւնեանց 1 ր., Մ. Մնացականեանց 1 ր., Ս. Սողոմոնեանց 2 ր., Փ. Շաբրիմանեանց 1 ր., Պ. Հայրապետեանց 1 ր., Ն. Լահանեան 1 ր. Ընդամենը 10 րուբլի.

—

Երէկ, 27-ին մարտի կրկին ուղարկեցինք 2000 րուբլ յօգուտ Թիւրքիայի հայ սովելոց Կիւրէնկեանի առևտրական տան ձեռքով. Վերջին անգամ փող ուղարկելուց յետոյ մնում էր խմբագրութեան մէջ 59 ր. 76 կ. Դրանից յետոյ հաւաքվեցաւ 2026 ր. 50 կ., որ միասին կանի 2086 ր. 26 կ. Այս գումարից այժմ 2000 ր. ուղարկելով, մնում է խմբագրութեան մէջ, հեռագրի ծախսը 3 ր. 25 կ. հանած՝ 83 ր. 1 կ. Ուրեմն մինչև այժմ ուղարկել ենք յօգուտ Հայաստանի սովատանջների ընդամենը 18,000 րուբլի.

—

Այսօր, մարտի 29-ին կը լինի ԹԻՖԼԻՍԻ թատրօնում ռուսաց օպէրայի առաջին ներկայացումն, կը տան «Տրավիատա» օպէրան.

—

ԳՕՐԻՍԻՑ ստացանք 1000 րուբլ յօգուտ Վանի սովելոց. Նուիրատուների ցուցակը կը տպենք «Մշակի» հետևեալ համարներից մինում.

—

ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱՍԻ հայ քահանայ Հայր Կուսիկեանց ուղարկել է մեզ 30 րուբլ յօգուտ Վանի սովելոց, որ ժողովեցաւ Վլադիկավկասում պ. Յ. Ղարախանեանի տանը ճաշի ժամանակ. Ահա նուիրատու անձանց ցուցակը. Յովհաննէս Ղարախանեանց 5 ր., Գէորգ Յարութիւնեանց 5 ր., Յովհաննէս Աբրահամեանց 5 ր., Կարապետ Բաջաղեանց 5 ր., Վարդան Տէր-Աբրահամեանց 3 ր., Գրիգոր Վարանեանց 2 ր., Աղէքսանդր Բաղդասարեանց 5 ր. Ընդամենը 30 րուբլի.

—

ՓՕԹԻՈՒՄ բնակվող պ. Յ. Թիւրքեան դարձեալ ուղարկել է մեզ 100 րուբլ Վանի սովատանջների համար.

—

Պ. բժիշկ Լևոն Տիգրանեանց ուղարկել է մեզ 25 րուբլ, որպէս զի հասցնենք այդ գումարը Վանի սովալլուկներին.

—

Վերջապէս Ռուբինեան վարդապետի փողերից 1000 րուբլ գործ է դրվում յօգուտ Վանի սովատանջների. Այդ փողերը պ. պ. Ա. Յովհաննիսեանին և Մանթաշօվին էին յանձնված. Որքան մեզ յայտնի է, այդ պարոնները դարձեալ փողեր ունեն պահած, որ Ռուբինեան վարդապետը նրանց յանձնել է. Հետաքրքիր է իմանալ, բացի այդ փողերից, որքան փող է հաւաքել դարձեալ Ամբրոսիոս Ռուբինեան իր ճանապարհորդութեան մէջ Ռուսաստանում. Եւ ում համար է պահում նա այդ փողերը. աւելի լաւ չէր լինի բոլորն էլ տալ յօգուտ սովատանջների. Միթէ գերապատիւ վարդապետը կամենում է մեզ դարձեալ այն յոյսերով կերակրել, թէ հիմնելու է մի Ռուբինեան երկրագործական (երևակայական) դպրոց Էրզրումի մէջ. Երևի այն պարոնը, որի ազգանունը արդէն հրատարակված էր, որպէս ապագայ տեսուչ չեղած ուսումնարանի, դեռ երկար կը սպասի, մինչև ընկսի իր պաշտօնի վարելը.

—

ԻԳԴԻՐԻ հայ հասարակութիւնը հրապարակաւ յայտնում է իր շնորհակալութիւնը գաւառապետ Բագարատ Հասան-Ջալալեանցին նրա հոգատարութիւնների համար, որոնցով պարոնը աշխատեց ամբողջ Սուրմալուի վիճակի ժողովրդին ազատել հացի թանգութիւնից, թէ կառավարութիւնից ալիւր բերել տալով և աղքատներին բաժանելով, և թէ նախապէս զգուշացնելով ժողովրդին, որ իրանց ձեռքում ունեցած պաշարեղէնները չը սպառեն վաճառելով կամ վատնելով. Նոյն պարոնի շնորհիւ Սուրմալուի վիճակում տիրում է կատարեալ խաղաղութիւն. և վերջին օրերում ձեռբակալված է քրդերի գլխաւոր աւազակապետը, որ կոչվում է Ալօ-Ղաչաղ.

—

Մեզ գրում են ԲԷԳԼԱՐԲԷԿԱՆԴԻՑ, որ 1878 թվին Արէշի գաւառապետ պ. Կիկօձէի խնդրատուով և Նուխիի յաջորդ արժ. Գրիգորիս վարդապետի աշխատանքով Բէգլարբէկանդի հայաբնակ գիւղում հաստատվել է մի հոգևոր ծխական ուսումնարան, որի մէջ այժմ սովորում են 42 աշակերտներ.

—

ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻՑ մեզ գրում են, որ ժողովրդից մի քանի նենգաւոր մարդիկ սկսել են խռովութիւններ յարուցանել նոր կարգված երեք հոգաբարձուների և հացավաճառ Եղիազարեանի դէմ, որոնց յանձնված էր Էջմիածնի վանքից ըս-